

ÇOCUK SAHİBİ OLMAK İNSANLARI MUTLU EDİYOR MU? TÜRKİYE'DEN BULGULAR

DOES HAVING CHILDREN BRING HAPPINESS? FINDINGS FROM TURKEY

ZEYNEP B. UĞUR*

ÖZET

Türkiye’de insanlar genelde çocuk sahibi olmanın kişinin hayattan tatmini için gerekli olduğuna ve kişiye neşe getireceğine inanmaktadır. Fakat, bu konuda Avrupa ve Amerika verileri kullanılarak yapılmış birçok çalışmada, çocuk sahibi olmanın her zaman mutluluğu artırıcı olmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada Türkiye’de çocuk sahibi olmak ile mutluluk arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu amaçla, Türkiye’yi temsil edebilir bir örneklem ile Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (ASBÜ) tarafından yapılan 2014 Türkiye Araştırması’nın verileri kullanılmıştır. Söz konusu araştırmanın bulgularına göre, ebeveyn olmak Türkiye toplumu için mutlulukla pozitif ilişkilidir, fakat bu ilişki lineer değildir. Bir başka deyişle her bir çocuğun ebeveynin mutluluğuna katkısı aynı değildir. Özellikle iki çocuk sahibi olmak mutluluk ile pozitif olarak ilişki içindedir. Baba olmak mutlulukla pozitif ilişki içinde iken, babalığa nispeten annelik mutlulukla negatif ilişki içindedir.

ANAHTAR KELİMELELER: Çocuk sahibi olmak, Mutluluk, Türkiye

ABSTRACT

In Turkey, people in general believe that having children is necessary for the satisfaction with one’s life and will bring joy to them. However, many studies on this issue conducted by using European and the US data suggests that having children does not always increase happiness. This study investigates the relationship between having children and happiness in Turkey. For this purpose, 2014 Turkey Survey by Social

* Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi AZ07 Hükümet Meydanı No:2 Ulus/Ankara/Türkiye zeynep.ugur@asbu.edu.tr +90 312 596 4680

Received on/Makale gönderim tarihi: July 22, 2018/ 22 Temmuz 2018

Accepted on/Makale kabul tarihi: December 14, 2018/ 14 Aralık 2018

Sciences University of Ankara which is based on a representative sample of Turkey is used. According to the findings of this research, being a parent is positively related to happiness in Turkey, however, this relationship is not linear. In other words, each additional child does not have the same contribution on parents' happiness. Especially, having two children is positively associated with happiness. While fatherhood is positively associated with happiness, compared to fatherhood, motherhood is negatively associated with happiness.

KEYWORDS: Having children, Happiness, Turkey

GİRİŞ

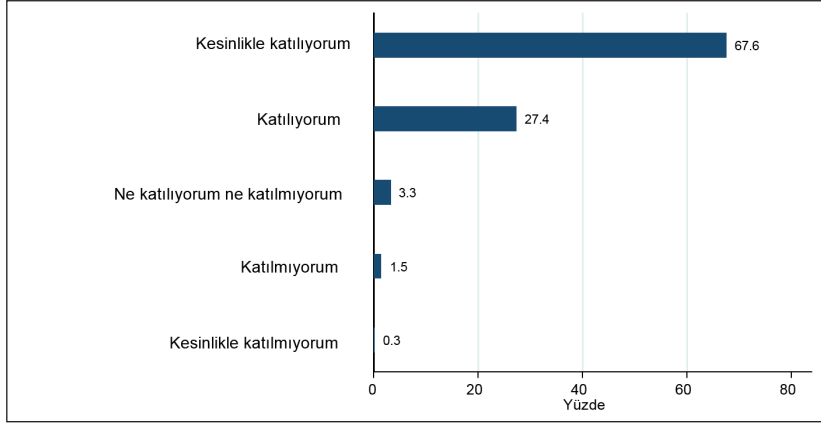
İnsan neden çocuk sahibi olmak ister? İnsanlar birçok saikle çocuk sahibi olmak isteyebilir. Bunlardan ilki, çocuğun ailenin üretim potansiyeline katkısı olduğu düşüncesi olabilir. Tarım toplumları için geçerli olan bu açıklama, günümüz ekonomik yapısında açıklayıcılığını yitirmiştir (Cain, 1977). İkincisi, insan yaşlılığında kendisine bakması için çocuk sahibi olmak isteyebilir (Nugent, 1985). Fakat, kuşaklar arası yardımlaşma olarak da adlandırılan çocuğun anne babasına yaşlandığında bakma fonksiyonu da günümüzde azalmıştır çünkü modern emeklilik sistemleri aile fertleri arasındaki yardımlaşmaya alternatif olmuştur (Cigno & Rosati, 1992; Boldrin & Jones, 2002). Üçüncüsü, İslamiyetten veya diğer İbrahimi dinlerden gelen değer yargıları da insanı çocuk sahibi olmak için teşvik edebilir (Régnier-Loilier & Prioux, 2008). Dördüncüsü, insan çocuk okşamaktan ve sevmekten kişisel olarak tatmin hissedebilirler (Becker & Barro, 1988). Buna uygun olarak, çocuk sahibi olmak birçok insan tarafından yakın ilişki kurma ve bağlanma ihtiyacının tatmin edilmesine imkan tanıdığı yönünde değerlendirilmiştir (Hoffman & Manis, 1979). Bu ihtiyaçların tatmini ise kişinin kendini faydalı ve ihtiyaç duyulan olarak hissetmesine imkan verdiğinden dolayı varoluşsal olarak da faydalı bir deneyim olarak yorumlanabilir. Ebeveynler çocuklarıyla sevgi hislerini tatmin ettiklerini belirtmişlerdir (Hoffman ve ark., 1987). Birçok insan için sevmek ve seviliyor olmak iyi olma hali için çok önemli bir faktör olarak görülmektedir (Bowling & Gabriel, 2007).

Uluslararası Sosyal Araştırma Programı¹ 2012 anketine Türkiye'den katılan 1,620 kişiden sadece 1'i (%0.06) bir aile için ideal olanın² çocuksuz olmak olduğunu belirtmiştir. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından yapılan 2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması verilerine göre en az bir kez evlenmiş 9,679 kadından 145'i (~%2) ideal olanın³ hiç çocuk sahibi olmamak olduğunu söylemiştir. Bu verilere göre toplumun büyük bir kısmının çocuk sahibi olmayı istediği sonucuna ulaşabiliriz.

Buna paralel olarak, Türkiye'nin yaklaşık %70'i, çocuğun anne babaya

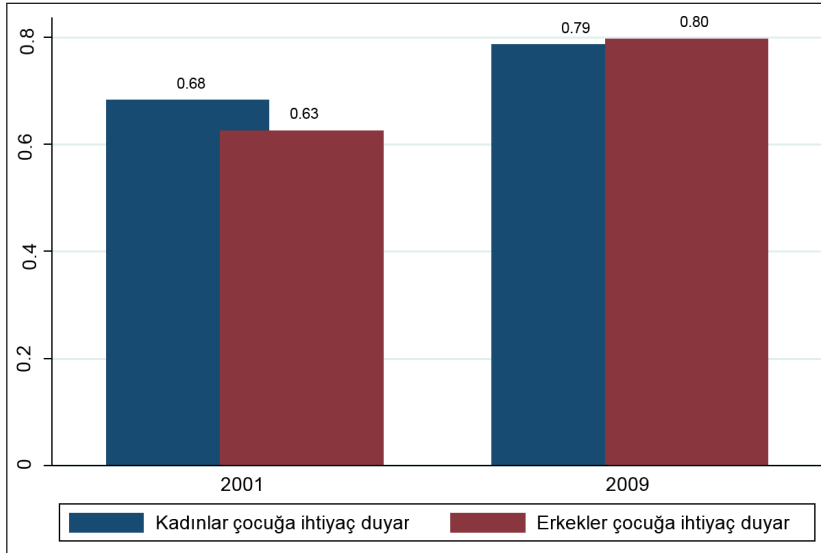
mutluluk getireceğini (bakınız Şekil 1) ve çocukların tatmin edici bir hayat için gerekli olduğunu düşünmektedir (bakınız Şekil 2). Fakat bununla beraber Şekil 3'te gösterildiği üzere doğurganlık hızı 1990'dan 2003 yılına kadar hızlı bir şekilde düşmüş, 2003'ten 2016'ya kadar da yaklaşık aynı seviyede (~2.1) seyretmektedir.

Şekil 1: Çocukların Hayatın En Büyük Neşesi Olduğuna dair Görüşler⁴-Türkiye

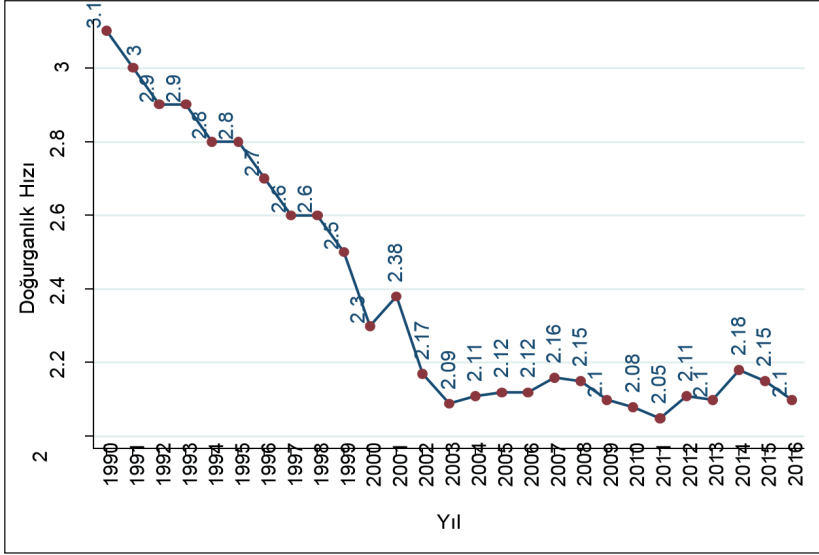

Kaynak: Uluslararası Sosyal Araştırma Programı 2012 Veri Seti (ISSP, 2012)

Şekil 2: Tatminkar Bir Hayat için Çocuğa^{5,6} İhtiyaç Olduğunu Düşünenlerin Oranı

Kaynak: Avrupa Değerler Araştırması, 2001-2009⁷ Verileri (EVS, 2001-2009)

Şekil 3: Zaman içinde Doğurganlık Hızı -Türkiye

Kaynak: TÜİK Hayat Tabloları & İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı Doğurganlık Veri Seti (OECD, 2016; TÜİK, 2017)

Doğurganlık ile ilgili iktisadi yaklaşımlara göre, bir insanın çocuk sahibi olmaya karar vermesi için, çocuk sahibi olmanın getirdiği faydanın, çocuğun getirdiği zaman ve parasal maliyetlere ağır basması gerekmektedir (Becker, 1960). Çocuğun getirdiği faydayı genel anlamda ebeveynin mutluluğu veya yaşam memnuniyeti ile ölçebileceğimiz varsayımı ile, teorik olarak çocukların ebeveynlerin mutluluğuna bir artış getirmesi beklenir. Fakat, literatürde çocuk sahibi olmanın kişinin mutluluğuna etkisi ilgili yapılan araştırmalar çok farklı sonuçlar göstermektedir. Örneğin, ebeveyn olmayanlara göre, ebeveynlerin daha mutsuz oldukları (Alesina ve ark., 2004) , yaşamlarından daha az memnun oldukları (Di Tella ve ark., 2003), evlilik hayatından daha az memnun oldukları (Twenge ve ark., 2003), ruh sağlıklarının daha kötü olduğu (Clark & Oswald, 2002), çiftler arası sevgide düşüş olduğu (Grossbard & Mukhopadhyay, 2013) tespit edilmiştir. Ayrıca, Delpiano & Simonsen (2012) bir tane ekstra çocuk sahibi olmanın annenin ekonomik durumunu ve fiziksel sağlığını bozduğunu bulmuştur. Avrupa Sosyal Anketi'nin 2006 dalgasını kullandığı araştırmasında Aassve ve ark. (2012) çocuk sahibi olmak ile mutluluk arasında pozitif bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Kohler ve ark. (2005) ilk çocuğun ebeveynlerin mutluluğunu pozitif etkilediğini, fakat ikinci çocuğun annelerin mutluluğuna etkisinin negatif olduğunu tespit etmiştir. Aynı kişileri takip ederek yapılan çalışmalar da, çocuğun dünyaya gelmesinden 1 yıl önce ve dünyaya geldiği yıl ebeveynlerin mutluluklarında

bir artış olduğunu, doğumdan 1 yıl sonra ise mutluluklarında keskin bir düşüş olduğunu raporlamaktadırlar (Clark ve ark., 2008). Bununla beraber, çocuk sahibi olmanın gelişmiş ülkelerde ve Avrupa ülkelerinde mutluluk ile pozitif ilişki içinde olduğunu gösteren çalışmalar da vardır (bakınız (Margolis & Myrskylä, 2011; Aassve ve ark., 2012)). Ugur (2017a) çalışmasında Avrupa ülkelerinde yapılan sosyal yardımları enstrüman olarak kullanarak, çocuk sahibi olmanın yaşamdan memnuniyeti artırdığını göstermektedir. Ayrıca, birçok çalışma (Twenge ve ark., 2003; Kohler ve ark., 2005; Delpiano & Simonsen, 2012) ebeveynlik deneyiminin etkilelerinin kadınlar için özellikle daha negatif olduğunu raporlamaktadır.

Bu çalışmada, çocuk sahibi olmak ile mutluluk arasındaki ilişki 2014 Türkiye Araştırması verileri kullanılarak incelenmiştir. Bunun için EKK yöntemi ile regresyon analizi yapılmıştır. Cevaplayıcının gelir seviyesi, eğitim durumu ve daha birçok değişken hesaba katıldığında, çocuk sahibi olmak ile mutluluk arasında pozitif bir ilişki gözlemlenmektedir. Bu ilişkinin özellikle iki çocuğu olan aileler için olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca, çocuk sahibi olmak ile mutluluk arasındaki ilişki özellikle çocuk 0-5 yaş aralığında olduğunda istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bulgularımızın literatürdeki (Margolis&Myrskylä (2011); Aassve ve ark. (2012); (Ugur, 2017a)) bulguları destekler nitelikte olduğunu söyleyebiliriz.

Bu çalışma özellikle çocuk sahibi olmak ile ebeveynlerin mutluluğu arasındaki ilişkiyi inceleyen literatüre Türkiye'deki durumu inceleyerek katkı yapmaktadır.

Ayrıca, çalışmamızın sonuçları doğurganlık oranının, nüfusun yenilenme oranının altına düşmemesi yönündeki politika tartışmaları içinde de bilgilendirici olacaktır. Ek olarak, bu çalışmanın bulgularının çocuk dünyaya getirmek gibi komplike bir kararı yardımcı olacağı düşünülmektedir.

VERİ

Bu çalışmada Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (ASBÜ) tarafından yapılan Türkiye 2014 Araştırması'nın birey düzeyindeki verileri kullanılmıştır. Bu araştırma için Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nden Türkiye'yi temsil edecek bir örneklem seçmiştir. Saha çalışması Kasım 2014-Mart 2015 arasında yapılmıştır.

2014 Türkiye Araştırması dört modülden oluşmaktadır. Bu çalışma için Aile modülü kullanılmıştır. 2014 Türkiye araştırmasının Aile modülü çok geniş kapsamlı olarak tasarlanmıştır. Örneğin, ailede iş bölümü, çalışan anneye yaklaşım, çocuk sahibi olma durumu, çocukların yaş aralığı, ailede çocukların bakımı ile ilgili rollerin dağılımı, ebeveynlerin çocuklarıyla ne

derece ilgilendikleri vs. gibi aile hayatıyla ilgili birçok göstergeyi içermektedir. Bununla birlikte, mutluluk, hayattan memnuniyet, ile birçok sosyo-ekonomik arkaplan göstergesi de bulunmaktadır.

Mutluluğu ölçmek için kullandığımız soru şu şekildedir: “Yaşamınızı bir bütün olarak düşündüğünüzde kendinizi ne kadar mutlu hissediyorsunuz?” Bu soruya verilebilecek cevaplar ise 1 “Çok Mutlu” ile 5 “Çok Mutsuz” arasında değerler almaktadır. Yaşam memnuniyetini ölçmek için kullanılan soru ise şu şekildedir: “Şu anda hayatınızdan ne kadar memnunsunuz?”. Bu soruya verilebilecek cevaplar ise benzer şekilde 1 “Çok Memnun” ile 5 “Hiç memnun değil” arasında değerler almaktadır.

Buna ek olarak, kişinin sahip olduğu çocuklarının sayısını, yaş aralığını, özlük-üveylik durumlarını da bilmekteyiz. Fakat, tüm çocukların cinsiyeti ile ilgili bilgi sahibi değiliz. Bununla beraber, anket ebeveynler ile yapıldığından ebeveynler ile ilgili çok geniş bilgilere sahibiz. Regresyon analizinde anne babaların özelliklerine dair burada sıralanan birçok değişken analize dahil edilmiştir: ebeveynin yaşı, cinsiyeti, yaşadığı şehir, eğitim seviyesi, iş hayatıyla ilgili durumu (kategoriler: çalışan/çalışmayan), medeni durumu (kategoriler: evli/biriyle beraber yaşıyor, boşanmış/eşi ölmüş, hiç evlenmemiş), dini aidiyeti (kategoriler: İslam-Sünni, İslam-Alevi, Diğer dinler/Dini aidiyeti yok), hanehalkının gelir seviyesi. Bu değişkenlerin içinden hepsinin tam olduğu gözlemleri aldığımızda analiz için elimizde toplam 1,686 gözlem kalmaktadır.

Betitleyici İstatistikler

Tablo 1’de betitleyici istatistikler sunulmuştur. Buna göre, örneklemimizin %70’inin çocuğu vardır. Çocuğu olanların ortalama çocuk sayısı 2.74’tür. Ebeveynlerin %56’sının 19 yaş üstü çocuğu varken, %30’unun 12-18 yaş aralığında çocuğu vardır. Benzer şekilde, ebeveynlerin %29’unun 6-11 yaş aralığında çocuğu varken, %24’ünün 0-5 yaş aralığında çocuğu vardır. Ebeveynler aynı anda değişik yaş aralığında çocuklara sahip olabildiğinden ötürü yaş kategorilerinin toplamı %100’ü geçmektedir.

Mutluluk skoruna baktığımızda Türkiye toplumunun ortalama mutluluk seviyesi 5 üzerinden 3.42 ile ortanın biraz üstü. Ebeveynlerin mutluluk ortalaması 3.42 iken, ebeveyn olmayanların mutluluk ortalaması 3.43. Fakat bu iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Benzer şekilde ebeveynlerin hayattan memnuniyetleri (3.38) de ebeveyn olmayanlara (3.42) göre daha düşük. Fakat, bu iki grup arasında yine istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Ebeveyn olanlar ile olmayanlar arasında ciddi farklılıklar bulunmaktadır. Ebeveyn olanlar yaşça büyük, hanehalkı geliri düşük, evli veya boşanmış/eşi

ölmüş olmaları daha yüksek ihtimal, eğitim seviyeleri düşük, sünni veya alevi olmaları daha yüksek ihtimal, çalışıyor olmaları ve evlenmemiş olmaları daha düşük ihtimaldir.

Ek Tablo A-1’de betimleyici istatistikler örneklemdaki kadınlar için, Ek Tablo A-2’de de örneklemdaki erkekler için raporlanmıştır. Bu tablolara göre, ebeveyn olmayan kadınların mutluluk skoru ebeveyn olanlara göre daha düşüktür ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Fakat, erkekler için durum tam tersidir. Ebeveyn olmayanların mutluluk skoru ebeveyn olanlardan daha düşüktür. Fakat, fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Yaş değişkeni açısından hem kadınlar hem de erkekler için ebeveyn olanlar ebeveyn olmayanlara göre yaşça daha büyüktür. Gelir seviyesi olarak kadınlar ve erkekler arasında ebeveyn olmak açısından bir fark bulunmamaktadır. Benzer şekilde, medeni durum açısından hem erkekler hem kadınlar için, ebeveyn olanların evli olmaları daha yüksek ihtimal, hiç evlenmemiş olmaları daha düşük ihtimaldir. Erkekler arasından da kadınlar arasından da ebeveyn olanlar olmayanlara kıyasla daha düşük eğitim seviyesine sahiptir, fakat kadınlar için bu fark çok daha belirgin görünmektedir. Ayrıca, kadınlar için ebeveyn olanların çalışıyor olma ihtimali istatistiksel olarak ebeveyn olmayanlara nazaran daha düşük iken, erkekler açısından ebeveyn olma ile çalışıyor olma açısından anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Tablo 1: Betimleyici İstatistikler

	Toplam	Ebeveynler	Ebeveyn olmayanlar
Çocuk sahibi olma durumu	0.70 [0.46]	1.00 [0.00]	
Toplam çocuk sayısı	1.91 [1.95]	2.74 [1.79]	
0-5 yaş arası çocuğa sahip	0.17 [0.37]	0.24 [0.43]	
6-11 yaş arası çocuğa sahip	0.20 [0.40]	0.29 [0.45]	
12-18 yaş arası çocuğa sahip	0.21 [0.41]	0.30 [0.46]	
19 yaş üstü çocuğa sahip	0.39 [0.49]	0.56 [0.50]	
Mutluluk Skoru	3.42 [0.91]	3.42 [0.92]	3.43 [0.88]
Yaşamdan memnuniyet skoru	3.39 [0.92]	3.38 [0.93]	3.42 [0.91]
Kadın	0.50 [0.50]	0.53 [0.50]	0.43 [0.50]***
Yaş	43.54 [16.12]	48.09 [14.52]	32.99 [14.67]***
Çalışıyor	0.34 [0.47]	0.28 [0.45]	0.45 [0.50]***
Hanehalkı Gelir Grubu			
1000 TL’den az	0.27 [0.44]	0.30 [0.46]	0.20 [0.40]***
1000-2000 TL arası	0.43 [0.50]	0.45 [0.50]	0.39 [0.49]*
2000-3000 TL arası	0.20 [0.40]	0.16 [0.37]	0.27 [0.44]***

3000 TL'den fazla	0.10 [0.31]	0.09 [0.29]	0.14 [0.35]***
Medeni Durum			
Evli	0.67 [0.47]	0.84 [0.37]	0.28 [0.45]***
Evlenmemiş	0.20 [0.40]	0.00 [0.05]	0.66 [0.47]***
Boşanmış/Eşi Ölmüş	0.13 [0.34]	0.16 [0.37]	0.06 [0.24]***
Eğitim Durumu			
Okur yazar değil/Bir okul bitirmeyen	0.10 [0.30]	0.13 [0.33]	0.04 [0.19]***
İlkokul mezunu	0.34 [0.48]	0.43 [0.49]	0.15 [0.36]***
Ortaokul/İlköğretim mezunu	0.21 [0.40]	0.19 [0.39]	0.25 [0.43]**
Lise mezunu	0.22 [0.41]	0.17 [0.38]	0.32 [0.47]***
Üniversite ve üstü	0.13 [0.34]	0.08 [0.28]	0.24 [0.43]***
Etnik Grup			
Türk	0.83 [0.37]	0.83 [0.38]	0.84 [0.37]
Kürt	0.11 [0.31]	0.11 [0.31]	0.11 [0.31]
Diğer Etnik Grup	0.06 [0.23]	0.06 [0.24]	0.06 [0.23]
Dini Aidiyet			
Sünni-İslam	0.61 [0.49]	0.63 [0.48]	0.57 [0.50]*
Alevi-İslam	0.26 [0.44]	0.28 [0.45]	0.21 [0.41]**
Diğer	0.13 [0.34]	0.09 [0.29]	0.22 [0.42]
<i>N</i>	1,686	1,178	508

Notlar: Birinci sütunda tüm örneklemin ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. 2. sütunda ebeveyn olanlara ait rakamlar, 3. sütunda da ebeveyn olmayanlara ait rakamlar verilmiştir.

BULGULAR

Çocuk sahibi olmak ile mutluluk arasındaki ilişkiyi sağlıklı olarak resmetmek için ebeveynler ile ebeveyn olmayanların arasındaki diğer farklılıkların da hesaba katılması gerekmektedir. Örneğin, ebeveynlerin gelir seviyesi ebeveyn olmayanlara göre daha düşükse ve benzer şekilde ebeveynlerin eğitim seviyesi daha düşükse, bu farklar ebeveynler ile ebeveyn olmayanlar arasındaki mutluluk ilişkisini sürüklüyor olabilir. Bunun için, regresyon analizinde yaşın, cinsiyetin, kişinin eğitim seviyesinin, medeni halinin, çalışıp çalışmama durumunun, dini bağlılığının ve gelir seviyesinin etkileri hesaba katılmıştır. Tablo 2'de bu bahsedilen değişkenlerden arındırılmış sonuçlar sunulmuştur. (Ek Tablo A.3'de tüm değişkenleri içeren regresyon sonuçlarına ulaşılabilir.)

İlk olarak çocuk sahibi olmak ile mutluluk arasında bir ilişki olup olmadığını anlamak için çocuk sahibi olma kukla değişkeni modele konmuştur. 1. sütuna baktığımızda, çocuk sahibi olmak ile mutluluk arasında %90 güven aralığında pozitif bir ilişki gözlemlenmektedir. İkinci olarak, bu ilişkinin lineer bir ilişki olup olmadığını tespit etmek için çocuk sayısı modele

eklenmiştir. 2. sütuna baktığımızda çocuk sayısının artması ile mutluluk arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığını görmekteyiz. Üçüncü olarak, çocuk sahibi olmak ile mutluluk arasındaki lineer olmayan ilişkiyi daha yakından tespit edebilmek için, bir çocuk sahibi olma, iki çocuk sahibi olma, üç çocuk sahibi olma ve daha fazla çocuk sahibi olma kukla değişkenleri oluşturulmuştur. Referans grubu hiç çocuğu olmayanlardır. Buna göre, 3. sütunda hiç çocuğu olmamak ile bir çocuğu olmak arasında mutluluk seviyesinde anlamlı bir fark görünmemektedir, fakat iki çocuğu olmanın ebeveynin mutluluğuna pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğunu görülmektedir. Üç veya daha fazla çocuğun da ebeveynin mutluluğu ile anlamlı bir ilişkisi tespit edilmemiştir.

Değişik yaş dönemlerinde çocuk sahibi olmanın getirdiği faydalar ve külfetlerin farklılaşabileceği düşüncesiyle, son olarak, çocukların yaş gruplarına göre mutluluk skoruyla ilişkisi incelenmektedir. Bunun için 0-5 yaş arası çocuğu olma, 6-11 yaş arası çocuğu olma, 12-18 yaş arası çocuğu olma ve 19 yaş üstü çocuğu olma kukla değişkenleri oluşturulmuştur. 4. sütunda sunulan sonuçlara göre, 0-5 yaş arasında çocuk ile mutluluk arasında pozitif bir ilişki gözlemlenmektedir. 6-11 ve 12-18 yaşları arasında çocuk sahibi olmak ile mutluluk arasındaki ilişki negatif yönlüdür, fakat istatistiksel olarak anlamlı değildir. 19 yaş üstü çocuğu olma ile ebeveynin mutluluğu arasında da pozitif bir ilişki gözlemlenmektedir. Fakat, ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Aynı regresyon modelleri yaşamdan memnuniyete bağlı değişken olarak alınıp tekrar hesaplanmıştır. Bu regresyon modellerine ait sonuçların sunulduğu Tablo 3'te yaşamdan memnuniyet ile çocuk sahibi olma ile ilgili olarak genelde sonuçlar mutluluğa benzer olmakla beraber, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. (Ek Tablo A.4'te tüm değişkenleri içeren regresyon sonuçlarına ulaşılabilir.)

Tablo 2 ve Tablo 3'te raporlanan modellerde aynı değişken (çocuk sahibi olma durumu) farklı şekillerde (kukla değişken olarak, lineer, çocuk sayısına göre, çocukların yaş gruplarına göre) kategorize ederek değişik regresyon modelleri üretildiğinden kaynaklı olarak açıklanabilen varyansta büyük bir artış olmamaktadır.

Tablo 2: Mutluluk Regresyon Sonuçları

	(1)	(2)	(3)	(4)
Çocuk sahibi olma	0.120* (0.071)			
Çocuk sayısı		0.016 (0.013)		
1 çocuk			0.060 (0.089)	
2 çocuk			0.174** (0.077)	
3 çocuk			0.067 (0.089)	
Daha fazla çocuk			0.146 (0.095)	
0-5 yaş arası çocuk				0.108* (0.065)
6-11 yaş arası çocuk				-0.061 (0.060)
12-18 yaş arası çocuk				-0.088 (0.061)
19 yaş üstü çocuk				0.037 (0.071)
Kontrol Değişkenleri	+	+	+	+
R2	0.094	0.093	0.096	0.097
N	1686	1686	1686	1686

Standart hatalar parantez içinde verilmiştir. * $p < .1$, ** $p < .05$, *** $p < .01$

Kontrol değişkenleri: yaş, yaşın karesi, cinsiyet, eğitim seviyesi kategorileri (5 kategori için kukla değişken), medeni durum (hiç evlenmemiş, evli, boşanmış/eşi vefat etmiş), çalışma durumu, gelir seviyesi (7 kategori için kukla değişken) etnik köken (Türk, Kürt ve diğerleri), dini aidiyet (Sünni, Alevi ve diğerleri)

Tablo 3: Yaşamdan Memnuniyet Regresyon Sonuçları

	(1)	(2)	(3)	(4)
Çocuk sahibi olma	0.030 (0.074)			
Çocuk sayısı		0.019 (0.013)		
1 çocuk			-0.008 (0.089)	
2 çocuk			0.057 (0.080)	
3 çocuk			-0.004 (0.093)	
Daha fazla çocuk			0.069 (0.099)	
0-5 yaş arası çocuk				-0.017 (0.069)

6-11 yaş arası çocuk				0.011 (0.062)
12-18 yaş arası çocuk				-0.071 (0.061)
19 yaş üstü çocuk				0.066 (0.074)
Kontrol Değişkenleri	+	+	+	+
R2	0.079	0.080	0.080	0.080
N	1686	1686	1686	1686

Standart hatalar parantez içinde verilmiştir. * $p < .1$, ** $p < .05$, *** $p < .01$

Kontrol değişkenleri: yaş, yaşın karesi, cinsiyet, eğitim seviyesi kategorileri (5 kategori için kukla değişken), medeni durum (hiç evlenmemiş, evli, boşanmış/eşi vefat etmiş), çalışma durumu, gelir seviyesi (7 kategori için kukla değişken) etnik köken (Türk, Kürt ve diğerleri), dini aidiyet (Sünni, Alevi ve diğerleri)

Heterojen Etkiler

Bu bölümde sonuçların birkaç farklı demografik özelliğe göre nasıl farklılaştığı incelenecektir. İlk olarak araştırılacak husus, çocuk sahibi olmakla mutluluk arasındaki ilişkinin kadınlar için ve erkekler için farklı olabileceğidir. Literatürde kadınların ve erkeklerin ebeveynliğe yaklaşımlarının ve beklentilerinin farklı olduğunu gösteren çalışmalar vardır (LaRossa&LaRossa (1981); Cowan ve ark. (1985)). Bunun için çocuk sahibi olmak değişkeni ile kadın kukla değişkeninin etkileşim terimi modele eklenmiştir. Tablo 4 ve Tablo 5'in 1. sütununda bu etkileşim teriminin sırasıyla mutluluk değişkeni ve yaşamdan memnuniyet ile ilişkisi raporlanmıştır.

Benzer şekilde, çalışıyor olmanın ebeveyn olmakla ilgili sorumluluklarla çatışması muhtemeldir. Bundan dolayı çalışan insanlar da ebeveynlikten yeterli doyum alamayabilirler. Bu farkı veride görebilmek için, çalışan kukla değişkeni ile çocuk sahibi olma değişkeninin etkileşim terimi modele eklenmiştir. Tablo 4 ve Tablo 5'in 2. sütununda bu etkileşim teriminin sırasıyla mutluluk değişkeni ve yaşamdan memnuniyet ile ilişkisi raporlanmıştır.

Ayrıca, boşanmış veya eşi ölmüş insanlar için çocuk sahibi olmak ve onun tüm sorumluluğunun tek bir ebeveyn yüklenmesi, evli kişilerin çocuk sahibi olmalarına göre daha zor olabilir. Bu nedenle, boşanmış ve eşi ölmüş kişilerin ebeveynlik deneyimi ayrıca incelenmiştir. Bunun için, boşanmış/eşi ölmüş kukla değişkeni ile çocuk sahibi olma kukla değişkeninin etkileşim terimi modele eklenmiştir. Bizim örneklemimizde hiç evlenmemiş kişilerden %0.88'i (sadece 3 kişi) çocuk sahibi olduğu için, uluslararası literatürde çok bahsedilen evlenmemiş ebeveynlerin çocuk sahibi olmaktan duydukları mutluluk için ayrı bir kukla değişken oluşturamıyoruz. Tablo 4 ve Tablo 5'in 3. sütununda bu etkileşim teriminin sırasıyla mutluluk değişkeni ve yaşamdan

memnuniyet ile ilişkisi raporlanmıştır.

Son olarak, genç yaşta ebeveyn olan insanların çocuk sahibi olmak ile ilgili deneyimleri, belirli bir olgunluğa erişmiş insanların çocuk sahibi olmaktan aldıkları tatminden farklı olabilir. Bunu incelemek için, 25 yaşının altındaki kişiler için 1, 25 yaşı ve üstündeki kişiler için 0 değerini alan kukla değişken ile çocuk sahibi olma değişkeninin etkileşim terimi modele eklenmiştir. Tablo 4 ve Tablo 5'in 4. sütununda bu etkileşim teriminin sırasıyla mutluluk değişkeni ve yaşamdan memnuniyet ile ilişkisi raporlanmıştır.

Sonuçlar babalığa nispeten anneliğin, mutluluk ile negatif bir ilişki içinde olduğunu göstermektedir. Fakat, babalık erkekler için mutlulukla istatistiksel olarak anlamlı bir pozitif ilişki göstermektedir. Beklenildiği gibi çalışanlar için ebeveyn olmak mutlulukla negatif bir ilişki içindedir. Bu durum, iş hayatının sorumlulukları ile çocuk sahibi olmanın getirdiği sorumlulukların çakışmasından kaynaklanıyor olabilir. Boşanmış veya eşi vefat etmiş olanlar için çocuk sahibi olmanın mutlulukla ilişkisi anlamlı bir farklılık arz etmemektedir. Benzer şekilde, 25 yaşından küçük ebeveynlerin de çocuk sahibi olmanın mutluluğa etkisi istatistiksel olarak anlamlı ölçüde farklı değildir. Bahsedilen demografik grupların çocuk sahibi olma durumlarının yaşamdan memnuniyetlerine etkisi istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Tablo 4: Farklı Demografik Gruplar için Mutluluk Regresyon Sonuçları

	(1)	(2)	(3)	(4)
Çocuk sahibi olma	0.209** (0.082)	0.206** (0.084)	0.107 (0.077)	0.123* (0.072)
Çocuk*Kadın	-0.174* (0.092)			
Çocuk*Çalışan		-0.207** (0.098)		
Çocuk*Boşanmış/Eşi Vefat Etmiş			0.073 (0.208)	
Çocuk*Ebeveynin yaşı<25				-0.069 (0.156)
Kontrol Değişkenleri	+	+	+	+
R2	0.096	0.097	0.094	0.094
N	1686	1686	1686	1686

Standart hatalar parantez içinde verilmiştir. * $p < .1$, ** $p < .05$, *** $p < .01$

Kontrol değişkenleri: yaş, yaşın karesi, cinsiyet, eğitim seviyesi kategorileri (5 kategori için kukla değişken), medeni durum (hiç evlenmemiş, evli, boşanmış/eşi vefat etmiş), çalışma durumu, gelir seviyesi (7 kategori için kukla değişken) etnik köken (Türk, Kürt ve diğerleri), dini aidiyet (Sünni, Alevi ve diğerleri)

Tablo 5: Farklı Demografik Gruplar için Yaşamdan Memnuniyet Regresyon Sonuçları

	(1)	(2)	(3)	(4)
Çocuk sahibi olma	0.099 (0.087)	0.096 (0.089)	0.027 (0.077)	0.038 (0.074)
Çocuk*Kadın	-0.134 (0.098)			
Çocuk*Çalışan		-0.159 (0.102)		
Çocuk*Boşanmış/Eşi Vefat Etmiş			0.020 (0.236)	
Çocuk*Ebeveynin yaşı<25				-0.224 (0.214)
Kontrol Değişkenleri	+	+	+	+
R2	0.080	0.080	0.079	0.079
N	1686	1686	1686	1686

Standart hatalar parantez içinde verilmiştir. * $p < .1$, ** $p < .05$, *** $p < .01$

Kontrol değişkenleri: yaş, yaşın karesi, cinsiyet, eğitim seviyesi kategorileri (5 kategori için kukla değişken), medeni durum (hiç evlenmemiş, evli, boşanmış/eşi vefat etmiş), çalışma durumu, gelir seviyesi (7 kategori için kukla değişken) etnik köken (Türk, Kürt ve diğerleri), dini aidiyet (Sünni, Alevi ve diğerleri)

TARTIŞMA & SONUÇ

Bu çalışmanın bulgularına göre ebeveyn olmak Türkiye toplumu için mutlulukla pozitif ilişkilidir. Fakat, bu ilişki lineer değildir, diğer bir ifadeyle her bir çocuğun ebeveynin mutluluğuna katkısı aynı değildir. Özellikle iki çocuk sahibi olmak mutluluk ile pozitif olarak ilişki içindedir. Bu bulgular diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de 2.1 seviyelerinde seyreden doğurganlık oranlarıyla da uyumludur (bakınız Şekil 3). Eğer insanlar daha çok çocuğun kendilerine mutluluk getireceğini düşünseydi, ikiden fazla çocuk sahibi olurdu veya olmak isterdi.

ISSP (International Social Survey Programme) 2012 Türkiye verisine göre ideal çocuk sayısı sorusuna en yaygın cevap %45 ile iki çocuktur. Benzer şekilde Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü’nün 2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması’na katılan kadınların da ideal çocuk sayısı sorusuna %41 ile verdiği en yaygın cevap iki çocuktur. Bu veriler bizim çalışmamızı destekler nitelikte olup Türkiye’deki insanların büyük bir kısmı için iki çocuğun ideal olarak görüldüğü sonucuna bizi götürmektedir.

İlginç bir şekilde ebeveyn olmak ile mutluluk arasında pozitif bir ilişki bulunmuş fakat yaşamdan memnuniyet ile ebeveyn olmak arasında herhangi anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. İlk bakışta yaşamdan memnuniyet ile mutluluk birbirine çok yakın kavramlar olarak görünse de ikisini

etkileyen değişkenler önemli ölçüde farklılık göstermektedir (bakınız Gundelach&Kreiner (2004); Kahneman&Deaton (2010)). Pavot&Diener (2008) yaşamdan memnuniyet ile mutluluk arasında korelasyon olduğunu söylemekle beraber yaşamdan memnuniyeti, öznel iyi olma halinin daha ziyade bilişsel olarak değerlendirilmesi olarak görmekte, mutluluğu ise öznel iyi olma halinin duyguları içeren boyutu olarak görmektedir. Sonuçlardaki farklılık ankette mutluluk sorusunun yaşamın bütünü değerlendirilerek cevaplanması istendiğinden, yaşamdan memnuniyet sorusunun ise kişinin o anki yaşamdan memnuniyeti ile ilgili cevap vermesi istendiğinden kaynaklanmış olabilir. Özellikle 0-5 yaş aralığında çocuğu olmanın mutluluk ile pozitif ilişki içinde olması, fakat yaşamdan memnuniyet ile negatif ilişki içinde olması sorularda kapsanan zaman farklılıklarıyla birlikte değerlendirildiğinde mantıklı görünmektedir. 0-5 yaş döneminde çocuk sahibi olmanın yeni bir deneyim olması hasebiyle kişinin yaşamını bir bütün olarak değerlendirdiğinde mutluluk ile pozitif ilişkili olması makul görünmektedir. Fakat 0-5 yaş dönemi çocukların en çok bakıma da muhtaç oldukları dönem olduğu için ebeveyn getirdiği ekstra iş yüküyle birlikte düşünülünce kişinin o anki yaşamdan memnuniyetiyle negatif ilişki içinde olması da makul görünmektedir.

Bu çalışmanın en çarpıcı bulgusu çocuk sahibi olmanın erkekler için mutlulukla pozitif ilişki içinde olmasına rağmen, erkeklere kıyasla kadınlar için çocuk sahibi olmanın mutlulukla negatif ilişkili olmasıdır. Kohler ve ark. (2005) da Danimarka için yaptıkları çalışmada birden sonraki çocukların kadınların mutluluğuna negatif etkisi olduğunu bulmuştur. Delpiano&Simonsen (2012) anneliğin, kadınların hem sağlıklarını bozduğunu, hem onları finansal olarak zora soktuğunu, hem de boşanma ihtimallerini artırdığını gösteren çalışması düşünülünce de çocuk sahibi olmanın kadınların mutluluğuyla negatif ilişkisini anlamak zor görünmemektedir. Ayrıca, Ugur (2017b) da Türkiye'de çocuk sayısı ile kadınlarda kendi hayatını kontrol edemez olma hislerinin anlamlı ölçüde pozitif ilişki içinde olduğu tespit etmiştir. Bu durum Türkiye toplumunda çocuk bakımı ile ilgili yüklerin dengeli paylaşılmadan, orantısız ölçüde annelerin sırtına yüklenmesinden kaynaklanıyor olabilir. ISSP (2012) Türkiye verisine göre kadınlar haftada ortalama 24 saatlerini aile üyelerinin bakımına harcarken, erkekler için bu süre 11 saat civarında kalmaktadır.

Çocuk dünyaya getirmek diğer kararlardan farklı olarak geri dönüşü olmayan (veya çok maliyetli olan) bir karardır. Örneğin, bir gömlek aldınız, beğenmediğinizde onu iade edebilirsiniz veya iade edemeseniz bile katlanacağınız maliyet sınırlıdır. Fakat, kişi çocuğu dünyaya getirdikten sonra onu iade edemez. Ayrıca, diğer kararlardan farklı olarak, kişinin çocuğu olana kadar çocuk sahibi olmanın faydalarını ve maliyetini tam anlamıyla bilmesi de mümkün görünmemektedir.

Çocuk sahibi olmanın ebeveynin mutluluğu ile ilişkisini bilmek ise çocuk dünyaya getirip getirmeme kararı gibi komplike bir kararın daha rasyonel verilmesini sağlayabilir. Çocuk dünyaya getirmenin getirdiği sorumlulukların ve yükün farkına varılması adına, bu kararın artılarının ve eksilerinin tartışılması, daha sağlıklı karar verilmesine neden olabilir.

Bu sonuçlar 'ikiden fazla çocuk sahibi olunmamalı' şeklinde yorumlanamayabilir. Sadece ikiden fazla çocuk sahibi olmanın kişinin halihazırdaki mutluluğu ile ilişkisi yok demektir. Elbette, insan sadece hayatının bir döneminde yaşayacağı mutluluğunu maksimize etmeyip, çocuk sahibi olmayı yaşlılık dönemi için geleceğe yapılmış bir yatırım olarak da görebilir. Her ne kadar emeklilik sistemi, kişiye yaşlanınca ekonomik destek sağlasa da, çocukların anne-babası için yapabileceği emeklilik sisteminin yapamayacağı temizlik, market alışverişi, banyo yapılmasına yardım, birlikte yaşamak gibi şeyler vardır. Örneğin, Rowland (1998) Avusturalya toplumu için çocuğu olmayan kadınların yaş ve medeni halinden bağımsız olarak yaşlı bakım evlerinde yaşama ihtimalini daha yüksek bulmuştur. Bu ihtimale ilişkin ayrıca bir çalışma yapılması uygun olacaktır.

EKLER

EK Tablo A-1: Betimleyici İstatistikler-Kadınlar

	Toplam	Ebeveynler	Ebeveyn olmayanlar
Çocuk sahibi olma durumu	0.74 [0.44]	1.00 [0.00]	
Toplam çocuk sayısı	1.97 [1.80]	2.65 [1.60]	
0-5 yaş arası çocuğa sahip	0.18 [0.39]	0.25 [0.43]	
6-11 yaş arası çocuğa sahip	0.22 [0.42]	0.30 [0.46]	
12-18 yaş arası çocuğa sahip	0.23 [0.42]	0.30 [0.46]	
19 yaş üstü çocuğa sahip	0.40 [0.49]	0.53 [0.50]	
Mutluluk Skoru	3.46 [0.90]	3.42 [0.91]	3.57 [0.88] [†]
Yaşamdan memnuniyet skoru	3.43 [0.91]	3.39 [0.90]	3.56 [0.92] [†]
Yaş	42.99 [15.90]	45.91 [14.81]	34.55 [15.97] ^{***}
Çalışıyor	0.16 [0.37]	0.10 [0.30]	0.33 [0.47] ^{***}
Hanehalkı Gelir Grubu			
1000 TL'den az	0.31 [0.46]	0.34 [0.48]	0.23 [0.42] ^{**}
1000-2000 TL arası	0.42 [0.49]	0.43 [0.50]	0.38 [0.49]
2000-3000 TL arası	0.19 [0.39]	0.17 [0.37]	0.27 [0.44] ^{**}
3000 TL'den fazla	0.07 [0.26]	0.06 [0.23]	0.12 [0.33] ^{**}
Medeni Durum			
Evli	0.65 [0.48]	0.76 [0.42]	0.30 [0.46] ^{***}
Evlenmemiş	0.16 [0.37]	0.00 [0.04]	0.61 [0.49] ^{***}
Boşanmış/Eşi Ölmüş	0.20 [0.40]	0.23 [0.42]	0.08 [0.28] ^{***}
Eğitim Durumu			
Okur yazar değil/Bir okul bitirmeyen	0.15 [0.36]	0.18 [0.38]	0.07 [0.26] ^{***}
İlkokul mezunu	0.34 [0.47]	0.42 [0.49]	0.13 [0.34] ^{***}
Ortaokul/ilköğretim mezunu	0.20 [0.40]	0.19 [0.39]	0.25 [0.44] [†]
Lise mezunu	0.20 [0.40]	0.17 [0.37]	0.29 [0.46] ^{***}
Üniversite ve üstü	0.10 [0.31]	0.05 [0.23]	0.25 [0.43] ^{***}
Etnik Grup			
Türk	0.83 [0.37]	0.84 [0.37]	0.82 [0.39]
Kürt	0.10 [0.30]	0.09 [0.29]	0.13 [0.34]
Diğer Etnik Grup	0.07 [0.25]	0.07 [0.26]	0.05 [0.22]
Dini Aidiyet			
Sünni-İslam	0.58 [0.49]	0.59 [0.49]	0.55 [0.50]
Alevi-İslam	0.27 [0.45]	0.31 [0.46]	0.18 [0.38] ^{***}
Diğer	0.15 [0.36]	0.11 [0.31]	0.27 [0.44] ^{***}
N	845	628	217

Notlar: Birinci sütunda bütün kadınlara ait ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. 2. sütunda ebeveyn olanlara ait rakamlar, 3. sütunda da ebeveyn olmayanlara ait rakamlar verilmiştir.

EK Tablo A-2: Betimleyici İstatistikler-Erkekler

	Toplam	Ebeveynler	Ebeveyn olmayanlar
Çocuk sahibi olma durumu	0.65 [0.48]	1.00 [0.00]	
Toplam çocuk sayısı	1.85 [2.10]	2.84 [1.98]	
0-5 yaş arası çocuğa sahip	0.15 [0.36]	0.23 [0.42]	
6-11 yaş arası çocuğa sahip	0.18 [0.38]	0.27 [0.44]	
12-18 yaş arası çocuğa sahip	0.20 [0.40]	0.30 [0.46]	
19 yaş üstü çocuğa sahip	0.39 [0.49]	0.59 [0.49]	
Mutluluk Skoru	3.39 [0.91]	3.43 [0.93]	3.32 [0.87]
Yaşamdan memnuniyet skoru	3.35 [0.93]	3.36 [0.95]	3.31 [0.89]
Yaş	44.10 [16.34]	50.58 [13.77]	31.83 [13.54]***
Çalışıyor	0.51 [0.50]	0.49 [0.50]	0.55 [0.50]
Hanehalkı Gelir Grubu			
1000 TL'den az	0.23 [0.42]	0.25 [0.43]	0.18 [0.39]*
1000-2000 TL arası	0.44 [0.50]	0.46 [0.50]	0.40 [0.49]
2000-3000 TL arası	0.20 [0.40]	0.16 [0.37]	0.27 [0.44]***
3000 TL'den fazla	0.14 [0.34]	0.13 [0.33]	0.15 [0.36]
Medeni Durum			
Evli	0.69 [0.46]	0.92 [0.27]	0.26 [0.44]***
Evlenmemiş	0.24 [0.43]	0.00 [0.06]	0.70 [0.46]***
Boşanmış/Eşi Ölmüş	0.06 [0.25]	0.07 [0.26]	0.04 [0.21]
Eğitim Durumu			
Okur yazar değil/Bir okul bitirmeyen	0.05 [0.22]	0.07 [0.25]	0.01 [0.12]***
İlkokul mezunu	0.35 [0.48]	0.44 [0.50]	0.16 [0.37]***
Ortaokul/ilköğretim mezunu	0.21 [0.41]	0.19 [0.39]	0.25 [0.43]*
Lise mezunu	0.24 [0.42]	0.18 [0.39]	0.33 [0.47]***
Üniversite ve üstü	0.16 [0.37]	0.12 [0.32]	0.24 [0.43]***
Etnik Grup			
Türk	0.83 [0.37]	0.82 [0.38]	0.85 [0.36]
Kürt	0.12 [0.32]	0.13 [0.34]	0.09 [0.29]
Diğer Etnik Grup	0.05 [0.22]	0.05 [0.21]	0.06 [0.23]
Dini Aidiyet			
Sünni-İslam	0.64 [0.48]	0.68 [0.47]	0.58 [0.49]**
Alevi-İslam	0.25 [0.43]	0.25 [0.44]	0.23 [0.42]
Diğer	0.11 [0.31]	0.07 [0.25]	0.19 [0.39]***
N	841	550	291

Notlar: Birinci sütunda bütün erkekler için ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. 2. sütunda ebeveyn olanlara ait rakamlar, 3. sütunda da ebeveyn olmayanlara ait rakamlar verilmiştir.

EK Tablo A.3 Mutluluk Regresyon Sonuçları

	(1)	(2)	(3)	(4)
Çocuk sahibi olma	0.120* (0.071)			
Çocuk sayısı		0.016 (0.013)		
1 çocuk			0.060 (0.089)	
2 çocuk			0.174** (0.077)	
3 çocuk			0.067 (0.089)	
Daha fazla çocuk			0.146 (0.095)	
0-5 yaş arası çocuk				0.108* (0.065)
6-11 yaş arası çocuk				-0.061 (0.060)
12-18 yaş arası çocuk				-0.088 (0.061)
19-yaş üstü çocuk				0.037 (0.071)
Yaş	-0.050*** (0.009)	-0.049*** (0.010)	-0.051*** (0.010)	-0.042*** (0.010)
Yaşın karesi	0.001*** (0.000)	0.001*** (0.000)	0.001*** (0.000)	0.000*** (0.000)
Kadın	0.197*** (0.050)	0.200*** (0.050)	0.198*** (0.050)	0.202*** (0.050)
İlkokul mezunu (ref: İlkokul'dan az veya hiç)	-0.059 (0.083)	-0.050 (0.083)	-0.055 (0.083)	-0.063 (0.083)
Ortaokul mezunu	-0.022 (0.093)	-0.014 (0.093)	-0.018 (0.094)	-0.039 (0.093)
Lise mezunu	0.066 (0.096)	0.079 (0.096)	0.076 (0.097)	0.048 (0.096)
Üniversite ve üstü mezunu	0.048 (0.104)	0.054 (0.104)	0.056 (0.105)	0.010 (0.105)
Hiç evlenmemiş (ref: Boşanmış/Eşi Ölmüş)	0.314*** (0.107)	0.249** (0.099)	0.307*** (0.108)	0.253** (0.102)
Evli	0.449*** (0.081)	0.449*** (0.081)	0.445*** (0.082)	0.458*** (0.081)
Çalışan	0.106* (0.058)	0.103* (0.058)	0.108* (0.058)	0.107* (0.059)
1001-2000 TL (ref: 1000 TL'den az)	0.328*** (0.057)	0.335*** (0.058)	0.329*** (0.057)	0.331*** (0.057)
2001-3000 TL	0.372*** (0.071)	0.377*** (0.071)	0.371*** (0.071)	0.371*** (0.071)
3001-4000 TL	0.524*** (0.102)	0.532*** (0.103)	0.526*** (0.102)	0.528*** (0.102)
4001-5000TL	0.467*** (0.131)	0.465*** (0.131)	0.462*** (0.130)	0.466*** (0.133)

5001-6000TL	0.247 (0.184)	0.253 (0.186)	0.247 (0.187)	0.246 (0.183)
6001 ve üstü	0.757*** (0.243)	0.756*** (0.243)	0.760*** (0.244)	0.757*** (0.243)
Türk (ref: Kürt ve diğer etnik gruplar)	0.060 (0.060)	0.066 (0.060)	0.060 (0.060)	0.051 (0.060)
Sünni (ref: Alevi ve diğer dinler)	0.102** (0.044)	0.101** (0.044)	0.101** (0.043)	0.104** (0.044)
N	0.094	0.093	0.096	0.097
R2	1686	1686	1686	1686

EK Tablo A.4 Yaşamdan Memnuniyet Regresyon Sonuçları

	(1)	(2)	(3)	(4)
Çocuk sahibi olma	0.030 (0.074)			
Çocuk sayısı		0.019 (0.013)		
1 çocuk			-0.008 (0.089)	
2 çocuk			0.057 (0.080)	
3 çocuk			-0.004 (0.093)	
Daha fazla çocuk			0.069 (0.099)	
0-5 yaş arası çocuk				-0.017 (0.069)
6-11 yaş arası çocuk				0.011 (0.062)
12-18 yaş arası çocuk				-0.071 (0.061)
19-yaş üstü çocuk				0.066 (0.074)
Yaş	-0.039*** (0.010)	-0.040*** (0.010)	-0.039*** (0.010)	-0.039*** (0.011)
Yaşın karesi	0.000*** (0.000)	0.000*** (0.000)	0.000*** (0.000)	0.000*** (0.000)
Kadın	0.198*** (0.051)	0.200*** (0.051)	0.199*** (0.051)	0.201*** (0.051)
İlkokul mezunu (ref: İlkokul'dan az veya hiç)	-0.003 (0.086)	0.008 (0.087)	0.003 (0.087)	-0.004 (0.087)
Ortaokul mezunu	0.013 (0.095)	0.028 (0.095)	0.022 (0.096)	0.006 (0.096)
Lise mezunu	0.088 (0.098)	0.107 (0.098)	0.101 (0.098)	0.080 (0.098)
Üniversite ve üstü mezunu	0.037 (0.110)	0.057 (0.110)	0.048 (0.111)	0.027 (0.111)
Hiç evlenmemiş (ref: Boşanmış/Eşi Ölmüş)	0.255** (0.115)	0.253** (0.106)	0.247** (0.117)	0.227** (0.110)

Evli	0.380*** (0.081)	0.374*** (0.081)	0.375*** (0.082)	0.387*** (0.081)
Çalışan	0.050 (0.059)	0.051 (0.058)	0.051 (0.059)	0.059 (0.059)
1001-2000 TL (ref: 1000 TL'den az)	0.302*** (0.058)	0.308*** (0.059)	0.303*** (0.059)	0.304*** (0.059)
2001-3000 TL	0.387*** (0.073)	0.396*** (0.073)	0.388*** (0.073)	0.389*** (0.073)
3001-4000 TL	0.578*** (0.097)	0.589*** (0.097)	0.581*** (0.097)	0.581*** (0.098)
4001-5000TL	0.453*** (0.139)	0.461*** (0.139)	0.451*** (0.139)	0.457*** (0.140)
5001-6000TL	0.547*** (0.166)	0.556*** (0.166)	0.550*** (0.168)	0.549*** (0.164)
6001 ve üstü	0.577* (0.309)	0.583* (0.309)	0.579* (0.310)	0.574* (0.310)
Türk (ref: Kürt ve diğer etnik gruplar)	0.140** (0.062)	0.147** (0.063)	0.142** (0.063)	0.128** (0.063)
Sünni (ref: Alevi ve diğer dinler)	0.085* (0.045)	0.080* (0.045)	0.083* (0.045)	0.085* (0.045)
N	0.079	0.080	0.080	0.080
R2	1686	1686	1686	1686

NOTLAR

- 1 Bu çalışmanın orjinal adı “International Social Survey Programme” olup verisine Leibniz Institute for the Social Sciences’dan ulaşılabilir.
- 2 Ankette sorunun yöneltiliş biçimi şu şekildedir: “Her şeyi hesaba kattığınızda, sizce bir aile için ideal çocuk sayısı kaçtır?”
- 3 Soru yaşayan çocuğu olanlara şu şekilde yöneltilmiştir: “Hiç çocuğunuz olmadığı günlere dönebilirsiniz ve tam istediğiniz sayıda çocuk sahibi olmanız mümkün olsaydı, hayatınız boyunca kaç çocuk sahibi olmak isterdiniz?”
- 4 Yaşayan çocuğu olmayanlara ise “Eğer tam istediğiniz sayıda çocuk sahibi olmanız mümkün olsaydı hayatınız boyunca kaç çocuk sahibi olmak istersiniz?” şeklinde sorulmuştur.
- 5 Bu grafiğin oluşturulduğu soru şu şekildedir: “Çocukların büyümesini izlemek hayattaki en büyük neşedir” yargısına ne ölçüde katılıyorsunuz veya katılmıyorsunuz?
- 6 Araştırmaya Türkiye’den katılan ve soruya geçerli yanıt veren 3,495 kişiden, 2,625’i “Kadınlar tatminkar bir hayat için çocuğa ihtiyaç duyarlar” değer yargısına katılmaktadır. Bu da ortalama olarak %75’e tekabül etmektedir.
- 7 Araştırmaya Türkiye’den katılan ve soruya geçerli yanıt veren 3,427 kişiden 2,533’i “Erkekler tatminkar bir hayat için çocuğa ihtiyaç duyarlar” değer yargısına ya kesinlikle ya da sadece katılmaktadır. Bu da ortalama olarak % 73.91’e tekabül etmektedir.
- 8 Türkiye’de 2001 yılında ankete 1,206 kişi, 2009 yılında 2,384 kişi toplamda 3,590 kişi katılmıştır.

KAYNAKÇA

- Aassve, A., Goisis, A., & Sironi, M. (2012). Happiness and childbearing across Europe. *Soc Indic Res*, 108(1), 65–86.
- Alesina, A., Di Tella, R., & MacCulloch, R. (2004). Inequality and happiness: are Europeans and American different? *Journal of Public Economics*, 2009-2042.
- Becker, G., & Barro, R.J. (1988). A Reformulation of the Theory of Fertility. *Quarterly Journal of Economics*, 103, 1-25.
- Becker, G.S. (1960). An Economic Analysis of Fertility *Demographic and Economic Change in Developed Countries* (pp. 209 - 240): Columbia University Press
- Boldrin, M., & Jones, L. (2002). Mortality, Fertility and Saving in Malthusian Economy. *Review of Economic Dynamics*, 5, 775-814.
- Bowling, A., & Gabriel, Z. (2007). Lay theories of quality of life in older age. *Ageing & Society*, 27(6), 827-848.
- Cain, M. (1977). The economic activities of children in a village in Bangladesh. *Population and Development Review*, 3(3), 201-227.
- Cigno, A., & Rosati, F. (1992). The effects of Önancial markets and social security on saving and fertility behaviour in Italy. *Journal of Population Economics*, 5(319-41).
- Clark, A.E., Diener, E., Georgellis, Y., & Lucas, R.E. (2008). Lags and Leads in Life Satisfaction: A Test of the Baseline Hypothesis. *The Economic Journal*, 222-243.
- Clark, A.E., & Oswald, A.J. (2002). *Well-being in panels*. unpublished working paper. University of Warwick. United Kingdom.
- Cowan, C.P., Cowan, P.A., Heming, G., Garrett, E., Coysh, W.S., Curtis-Boles, H., & Boles, A.J. (1985). Transitions to parenthood: His, hers, and theirs. *Journal of Family Issues*, 6, 451–481.
- Delpiano, J.C., & Simonsen, M. (2012). The Toll of Fertility on Mother’s Wellbeing. *Journal of Health Economics*, 752-766.
- Di Tella, R., MacCulloch, R., & Oswald, A. (2003). The macroeconomics of happiness. *Review of Economics and Statistics*, 809-827.
- EVS. (2001-2009). European Values Study. Retrieved from <https://zacad.gesis.org/webview/>
- Grossbard, S., & Mukhopadhyay, S. (2013). Spousal Love and Children: an Economic Analysis. *Review of Economics of the Household*, 447-467.
- Gundelach, P., & Kreiner, S. (2004). Happiness and life satisfaction in advanced European countries. *Cross-cultural research*, 38(4), 359-386.
- Hoffman, L.W., & Manis, J.D. (1979). The value of children in the United States: A new approach to the study of fertility. *Journal of Marriage and the Family*, 41(3), 583-596.

- Hoffman, L.W., McManus, K.A., & Brackbill, Y. (1987). The Value of Children to Young and Elderly Parents. *The International Journal of Aging and Human Development*, 25(4), 309-322. doi:10.2190/a5l4-tc08-xyhh-rmw2
- ISSP. (2012). Family and Changing Gender Roles IV Retrieved 01.07.2017 <http://zacat.gesis.org/webview/>
- Kahneman, D., & Deaton, A. (2010). High income improves evaluation of life but not emotional well-being. *Proceedings of the national academy of sciences*, 107(38), 16489-16493.
- Kohler, H.P., Behrman, J.R., & Skytthe, A. (2005). Partner plus children = happiness? The effects of partnerships and fertility on well-being. *Population and Development Review*, 31(3), 407-445.
- LaRossa, R., & LaRossa, M.M. (1981). *Transition to parenthood: How infants change families*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Margolis, R., & Myrskylä, M. (2011). A global perspective on happiness and fertility. *Population and Development Review*, 37(1), 29-56.
- Nugent, J.B. (1985). The Old-Age Security Motive for Fertility. *Population and Development Review*, 11(75-97).
- OECD. (2016). Demographic references (Publication no. doi:<https://doi.org/10.1787/data-00547-en>). Retrieved 06.06.2017 <https://www.oecd-ilibrary.org/content/data/data-00547-en>
- Pavot, W., & Diener, E. (2008). The Satisfaction With Life Scale and the emerging construct of life satisfaction. *The Journal of Positive Psychology*, 3(2), 137-152. doi:10.1080/17439760701756946
- Régnier-Loilier, A., & Prioux, F. (2008). Does religious practice influence family behaviours? *Population and Societies*, 447, 1-4.
- Rowland, D.T. (1998). Consequences of Childlessness in Later Life. *Australasian Journal on Ageing*, 17(1), 24-28. doi:doi:10.1111/j.1741-6612.1998.tb00220.x
- TÜİK. (2017). Temel Doğurganlık ve Ölümlülük Göstergeleri (Nüfus ve Demografi/Hayati İstatistikler). Retrieved 07.08.2017 <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
- Twenge, J.M., Campbell, W.K., & Foster, C.A. (2003). Parenthood and marital satisfaction: a meta-analytic review. *Journal of Marriage and Family*, 574-583.
- Ugur, Z.B. (2017a). Does having children bring life satisfaction? Evidence from Europe. *Working Paper*.
- Ugur, Z.B. (2017b). Türkiye'de Kadın Yoksulluğu ve Yoksunluğu. *Kadem Women Studies Journal*, 3(2), 168-198.